

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף קין:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רמז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

מאמר תיקו שבש"ם

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן קמא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

תיקו הוא קושיא שאין לה תירוץ, דהיינו קושיא שהיא חסרון בלא תירוץ שיתקן אותה. ואזי האות 'ן' שחסרה בתיקו נכפפת ונעשית 'נ', ומתיקו נעשה קינות על חוסר התיקון. וע"י הקינות חוזר 'ן' לתיקו ונעשה תיקון.

ליקוטי הלכות

אהע"ז גיטין הלכה ג' אות כה – וזהו מה שכתב רבנו ז"ל (סימן רמז) ש'תיקו' הנאמר בש"ס הוא בחינת מחסר תיקון, והנ"ל נכפפת ונעשית 'קינות', ולעתיד יתתקן הכל, ואז נתתקן ה'תיקו'. כי יפשוט כל האבעיות והספקות ואז יחזור ויהיה נעשה מ'קינות' 'תיקון', עין שם. כי תיקו הנאמר על האבעי' והספק שבש"ס – זהו בחינת חלקת העצה, דהיינו שאין יודעין הדין באיזה מצוה שהיא בחינת עצה כנ"ל, וכל זה מחמת חסרון התיקון, שהוא בחינת פגם כל השכליים פרייט, שמשם כל ההמתקות והעצות שנפגמו כלם בעוונות ישראל, שזהו בחינת חרבן בית המקדש כנ"ל. כי כל השכליים כלם הם בחינת תקונים להמשיך השכל של השגת וידיעת אלקותו יתברך על ידם, בחינת עולם התיקון, כידוע, כי כל צמצומי האורות דרך כמה שכליים כלם הם בחינת תקונים, כידוע, אבל בשעת חרבן בית המקדש נפגמו התקונים הנ"ל, ואז נסתלק הנ"ל של 'תקון' ונעשה 'תיקו', שהוא בחינת ספקות, בחינת חלוקות העצה כנ"ל. ואז נעשה מהתיקון בחינת קינות, שהם בחינת איכה כנ"ל, ועל ידי זה בעצמו חוזר ונתתקן בחינת התיקו והספק, בחינת חלקת העצה, כי על ידי הבכיה והקינות בעצמו – נתתקן וחוזרים ועושים מקינות תיקון, כי על ידי זה בעצמו שאומרים קינות, שהם בחינת איכה, בחינת א"י, דהיינו שבוכין ואומרים, שאין יודעין כלל 'איכה' לחתור למצא עצה לשוב אליו בשלמות באמת, על ידי זה בעצמו השם יתברך מרחם עליו ומורידו הדרך הישר והנכון והאמת, ויודע העצה איך להתנהג, ונעשה מ'קינות' 'תקון' ונתתקן ה'תיקו', שהוא הספק, חלקת העצה, כי זוכין על ידי צעקת 'איכה' – לזכות לידע הדרך והעצה אמיתית איך להתנהג, ש הוא בחינת פשיטות האבעי' בחינת ההתפכות ה'תיקו' ו'הקינות' ל'בחינת' 'תקון' כנ"ל.

שיחות

עונג שבת עמ' שפז – יעיי"ש בליקוטי קמא סימן רמז"א איתא בזה"ק שתיקו הנאמר בש"ס הוא בחי' מחוסר תיקון דהיינו שנחסר הנון של תיקון ונעשה תיקו ודע שזאת הנון פשוטה כשנחסרת מתיקון ונעשה בחי' תיקו כנ"ל אזי היא נשפלת ונכפפת ונעשה מזה בחי' קינות שהוא אותיות תיקון רק שהנון נכפפת כנ"ל ה' יגאלנו ויתחפכו הקינות לתיקון ויתתקן התיקו כנ"ל יעיי"ש. וי"ל בשביל זה הקינות שבאיכה הם באלף בית לרמז כי לעתיד יצטרפו האותיות של אלף בית שבאיכה גם האותיות של הקינות שאומרים הכל יתהפך לצירופים לפשוט ולברר האיבעיות שנשארו בתיקו וכאשר נזכה לגאולה שלימה נזכה ג"כ שיתבררו ויפשוטו כל האיבעיות לאמיתותן בצירופי אותיות שישנן בסדר איכה ובסדר הקינות כולם יתחפכו לתיקון ויתתקן התיקו בדברי רבינו ז"ל וזה בחי' שנעשה בסדר אלף בית לרמז על הנ"ל יד"ר שנזכה לזה במהרה בימינו אבי"ר.

קושיות

- לכאורה רבנו מדבר כאן על קושיות שהיו ועל תיקון שיהיה וצ"ע מה כל זה שייך לנו?
- מה מועילות לנו הקינות להחזיר 'ן' לתיקו הרי הם תפילה לבנין הבית ועד שיבנה לא יבוא אליהו ולא יתרח את הקושיות. האם כוונת רבנו רק לחזק את אמירת הקינות? ראה בליקוטי תפילות סימן קמב על תורה זו שמוהר"נ מבאר שלא רק קושיות התיקו יתורצו אלא כל הספיקות שיש לכל אחד בכל נושא וראה שם (אות תתשמו) שמוהר"נ מבקש שכבר עתה יאיר לו הארה מעולם התיקון, וזכה תמיד לעצה שלימה וטובה באמת בכל הדברים.

הקדמה

בכלליות נראה מהלך התורה שתיקו דהיינו היכן שיש קושיא שאין לה תירוץ, דהיינו חסרון בלא מילוי שיתקן אותו. ואזי האות 'ן' שחסרה נכפפת ונעשית 'נ' ומתיקו נעשה קינות. על חוסר התיקון. וע"י הקינות נעשה תיקון ומתבטל התיקו.

בזה"ר פרשת צו מבאר משה רבנו רעיא מהימנא שכל התיקון תלוי בבינה שהיא עולם הבא,¹ וכשעולה הבינה לחכמה אזי נעשה בחי' שתיקה, וזהו תיקו שאמרו בגמרא על קושיא שאין לה תירוץ, ועל פי רוב היא עולה לחכמה מחמת העוונות, ולפעמים כיון שא"א לתרוץ בעוה"ז ואזי הלשון הוא שתוק כך עלה במחשבה.

ח' ט' סיון תשפ"ה ירושלים

² הביאור בזה עיין בן איש חיל ג' זכור א' – וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו (ויקרא א' ד'). יובן בס"ד לרמז ידוע יד כינוי לתשובה, גם העולה קאי על התורה, וראש התורה באותיות הוא אות ב"ת כי התורה התחילה בב"ת. ואמר רבינו הארי"ל ז"ל ועץ חיים

על פי הפשט כידוע שבינה היא הכח להבין דבר מתוך דבר, והחכמה היא הקדמות שאנו מקבלים מבחוץ. ועל ידי יחוד חו"ב אזי הבינה מבררת את מה שמקבלת מהחכמה, ומולידה הבנה חדשה, בהקדמה שקבלה. ולפעמים בעוונות נסתם שבילי הבינה ואזי היא נעלמת בחכמה ששם השתיקה. וזהו תיקו, שאמרו בש"ס.

וראה תוס' יו"ט (עדויות ח' ז') ו' תיקו ר"ת תשבי יתרץ קושיות ואבעיות. וראה ילקוט חדש/ו' שאליהו יהיה פה למשה רבנו שעתיד לקום כבוד פה ויתרץ את הקושיות בשם משה רבנו. הפירוש הנ"ל שתיקו ר"ת כנ"ל שנוי במחלוקת/ו' גם התו"ט כתב שבפשטות הכוונה תיקו לשון עמידה שנשארה הקושיא עומדת במקומה. עוד יש

שער דרושי אבי"ע פרק י"ד הטעם שהתחילה התורה בבי"ת, מפני שהתורה ניתנה לנו מעולם הבריאה שהוא סוד בינה, ולכן התחילה בבי"ת הרומזות לבינה ולבריאה, נמצאת בי"ת של ראש התורה היא רומזת לבינה. וידוע כי תשובה עילאה היא בבינה בסוד אם עונות תשמר יה אדני מי יעמד ותהלים ק"ל ג', מ"י והיא בינה שיש בה חמשים שערים ולכן נקראת מ"י כידוע, ולכן כתיב (איכה ב' י"ג) מי ירפא לך, שהגאולה תהיה על ידי התשובה, שתהיה תשובה עילאה המגיעת עד כסא הכבוד שהיא סוד הבריאה בסוד בינה, ולכן ממילא נזכה לחירות הבאה מצד הבינה הנקראת עלמא דחירותא, בסוד היובל שהוא בבינה. וזה שכתוב וסמך ידו, רמז לתשובה המכוננת בשם יד, על ראש העולה, היא הבינה הרמוזה בראש התורה באות ב', והכוונה שיעשה תשובה עילאה, ואז על ידי כך ונרצה לו לכפר עליו. ולכן לעתיד יתגלו חמשים שערי בינה ונהיה כולנו חכמים בתורה, כי על ידי התשובה עילאה שהיא בסוד הבינה יתגלו חמשים שערי בינה, ונהיה בני חורין וגם חכמים. ולכן לעתיד אליהו יזכור לטוב יתרץ כל תיקו אשר בש"ס, ואיתא ברעיא מהימנא וזהו צו כ"ז ע"ב שיעשה אז מן תיקו ותיקון, וצריך להבין מה עניין זה של תיקו ותיקון. והנה מצינו שהקב"ה נתן ליעקב אבינו ע"ה שם אחר בתורת חיבה והיא שם ישרון, כמו שאומרים שמאחבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קראת אותו ישראל וישרון. ושם זה של חיבה זכו בו ישראל זרע יעקב, ואותיות השם הזה הם המאירים לישראל. והנה ישר"ן מן ישרון הם מספר תיקו, שעדיין לא זכו להארת הנו"ן של ישרון גם כן, ולכן נשאר אצלם כמה דברים בתיקו, אך לעתיד יאיר בהם גם הנו"ן של ישרון יען כי ישתלמו בתשובה עילאה שהיא סוד הבינה, ויאירו להם חמשים שערי תורה, לכן יזכו גם באות נון שמספרו חמשים, שאז ישתלמו באותיות ישרון כולם שהם מספר תיקון. וזהו שאמרו בכמה מקומות שיעשה מן תיקו ותיקון בתוספות נון, וכל זה יהיה בהארת והשפעת חמשים שערי בינה מכח שלימות התשובה עילאה שיזכו בה ישראל.

¹ תו"ט על מסכת עדיות פרק ח משנה ז – הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו'. והשיב לב אבות על בנים וגו'. כלומר על החקים והמשפטים ישוה לב אבות עם לב בנים. שלא תהיה עוד מחלוקת ביניהם. ונראה לי דמהכא רגילין לומר דתיקו שאמרו בגמרא היא נוטריקון תשבי יתרץ קושיות ואבעיות, אע"פ שמשמעותה נ"ל תהא קאי. כנוטריקון דדייתיקי. שפירש הר"ב במשנה ז' ב"ק דב"מ. וכלומר שהקושיא קאי ובמקומה עומדת

² ועיין ילקוט חדש (נדפס בלובלין שנת ת"ח אות מ' מח) עפ"י הוזהר צו כז: הובא בילקוט אליעזר בשם ילקוט חדש: התנאים אומרים למשה רבינו עליו השלום, תלמיד שלך הוא אליהו, דאתמר עליה הכל יהיה מונח עד שיבא אליהו, השיב להם כן, ודאי שהוא תלמיד חבר שלי, ועליה אתמר בן אהרן הכהן, שהייתי כבוד פה, ואהרן היה לי לפה. כן לעתיד יוקים לי הקדוש ברוך הוא כבוד פה, כדי שלא יאמרו אחר הוא ולא זה משה. לכן יעשה לי הקדוש ברוך הוא כבוד פה כבראשונה, ואליהו דאתי מאהרן יהיה לי לפה לתרץ כל הספיקות שלא נתרצו בעולם הזה וסלקי בתיקו, יבא הוא ויתקן ויעשה מן תיקו ותיקון. עד כאן לשונו.

³ ראה שו"ת הרב"ז (לרבי בצלאל זאב שאפרן תרכ"ז-תר"ץ. מתרס"ה רב בבאון רומניה) חלק ג (חושן משפט) סימן צז – ... יעו"ש ב"תוספות יום טוב", (עדויות ח' ז') שכתב וז"ל, נראה לי דמהכא רגילין לומר דתיקו שאמרו בגמרא, הוא נוטריקון תשבי יתרץ קושיות ואבעיות. אף על פי שמשמעותה נראה לי תהא קאי, כנוטריקון דדייתיקי, וכלומר שהקושיא קאי, ובמקומה עומדת, עכ"ל. ותמהני על התו"ט שלא הביא ל"הערוך" (ערך תק ב') דתיקו הוא פירוש, כמו דבר שעומד בתוך התיק, ואינו יודע מה בתוכו. וה"מ"סוף הערוך" (שם) כתב, שלפי דעתו, הוא כמו אשתיקו. ומפי ר' יעקב שמע, שפירוש תיקו הוא תיקום, כלומר תיקום בבעיא כו', אבל מה שאמרו שמלת תיקו, כנוטריקון: תשבי יתרץ קושיות ואבעיות. סימן הוא ולא פירוש עכ"ל. ומצאתי בספר "פרי מגדים" (אורח חיים, באגרת לר' עקיבא מלמד דעת, אות ט) שהביא גם כן לה"ערוך" וה"מ"סוף הנ"ל. וכתב על זה: מצינו כמה פעמים תיקו בדרבנן לחומרא. ויש לומר כי ג' פירושים איתנהו. כי מצינו כמה פעמים שבעיא לא נפשטה במקום זה, ופשטה במקום אחר כו' בזה הפירוש תיקו, מלשון תיק שלו, כי בעל המעות ותיק שלו יודע מה שבתוכו, רק אדם אחר אינו יודע. וזה הוי גם ספק חסרון חכמה, שאין לומר בו ספק בדרבנן לקולא, כי מי שהתיק שלו, וגם חכם גדול יכול לפשוט אותו. מה שאין כן תהא קאי, או תשבי יתרץ כו' לא הוי ספק חסרון חכמה ובדרבנן לקולא ובד"ה היבא שיש עוד ספק הוי ספק ספיקא עכ"ל. ודבריו סותרים למש"כ ב"פרי מגדים" (או"ח סי' קס"ב מ"ז סק"ה) שהביא ל"ים של שלמה" (ב"ק פ"ב): תיקו נסתם, ואין רשות לפשוט, ובלא תיקו יש רשות לפשוט. מצינו כמה פעמים שנפשטה במקום אחר כו' שהעלה, דדוקא בבעיא שנשארה בתיקו הוי חסרון ידיעה לכל העולם ומצטרף לספק ספיקא, מה שאין כן בבעיא דלא איפשטא ולא סיימו בתיקו הוי ספק חסרון ידיעה, דאפשר שהחכם יודע לפשוט יעו"ש. ובאמת זה תליא בג' הפירושים. כמו שכתב בעצמו ב"אגרת" הנ"ל. ואני מצאתי בתוספות (ע"ז נ"ג ד"ה או דלמא. ובדף ס"ח ע"א ד"ה תיקו) שאף שעלה בש"ס בתיקו, שוב פשטוהו. ועיין יש"ש ביצה (פ"א סי' מ"ג) דתיקו הניחו בספק איסור, עד שיבא אליהו. וכן כתב בשמו ה"קרבן נתנאל" ביצה (פ"א סי' ק"ב) ועיין ס' "כללי התלמוד" לשיירי "כנסת הגדולה" שהביא להיש"ש ב"ק הנ"ל וצ"ע. וראה זה פלא, מה שהאיר ה' את עיני ומצאתי בוזהר הקדוש (פ' צו ד"ה פקודא בטר דא), וז"ל, קושיין בישין דלית לון תירוצין, ולא פירוקא, דעלייהו אתמר, מעוות לא יוכל לתקן וגו', אלא אתמר תיקו בהון, וכל תיקו דאיסורא לחומרא וכל תיקו דאיסורא ואיהו תיקו חסר "ן" דלית לה תיקון כו' דתיקו דעלמא דאתי שתיקה, כגון שתוק כך עלה במחשבה. ואית קושיין דאינון לבושין דהלכה כו' ואתון פסקון לון בכמה פסקות, ולבתר מתקנון ומפרקין לון בכמה פירוקין כו' דארח אומנא, למחתך לבושין, בכמה חתיכות, ותלמיד דלאו איהו בקי למקשר ההלכה באלין חתיכות, מתחלפי ל' פסקות וקושיין ולא אשכח לון פרוקא, עד דייתי אומנא, ופריך לון כל אלן ספיקות כו' (וכמו שהעתיקתי לעיל) ואליהו הוא יהיה לפה, ייתי לתקנא כל אלן ספיקות ולפרקא לון בההוא זמנא. עכ"ל הקדוש. הרי לנו להדיא מפורש יוצא דסבירא ל' להוזהר הקדוש, דתיקו לית לה תיקון ולית רשות למיפשט. והוא מלשון שתיקה. גם מפורש יוצא דסבירא ל' דאומנא דהוא אליהו יפרש כל הספיקות. ועל כרחך דרשב"י אויל לשיטתיה ולטעמיה דס"ל דאליהו בא להשוות המחלוקת, כסוף עדיות הנ"ל. וס"ל דיכולין להכריע הספיקות ע"י נביא כנ"ל. ונעוד אויל רשב"י לשיטתו ב"תקוני זהר" (תקונא ארביסר) קם ר"ש על רגליו, פתח בקלא, ואמר אליהו נחית הכא כו' דלא ייתון למיכל בשר בחלב כו' עיי"ש.הו. ועל פי זה לא קשה מידי קושיית בעל "תוספות יום הכפורים" (הנ"ל אות ו') שהקשה משבת (ל"ד ע"א) שאמר לו ההוא סבא: כאן קיצץ ב"ז תורמסי תרומה. ולהתוספות בחולין (ו' ע"א)

פירוש תיקון לשון תיק שהתירוץ נעלם כמו סגור בתיק. ויש תיקון לשון שתיקה. ועל כן גם האופן שאליו יתרחץ אץ הקושיות נחלקו אם הוא כפשוטו או באיזה אופן אחר, מכמה סיבות כי איך יפשוט במה שנפסק בו יהיה מונח עד שיבוא אליהו הרי הוא עד אחד, וגם כיצד אפשר לפשוט ספיקות בנבואה כי לא בשמים היא, עוד מקשים כיון שהתגלה לכמה צדיקים מדוע לא בקשו ממנו שיתרחץ להם את הקושיות שנשארו בתיקון. וראה בזה שו"ת עטרת פז¹ שדן בכל הסוגיא באריכות ודן שם כיצד היא התגלות אליהו האם בגוף או רק בהתנצצות במח ואם בגוף האם דינו כאדם או כמלאך². אבל עיין פל"ח/ח"י שרבנו (וכעין זה בשפע טל"ט)

הוא סבא היינו אליהו. והאיך הכריע ע"י נביא? ולפי מה שכתבתי אתי שפיר, דרשב"י אזיל לשיטתו, דיכולין להכריע ע"י אליהו כנ"ל. ועיין פסחים נ"ג ע"ב שאמר ר": "אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת כו' א"ל ההוא סבא, ישר. וכן אמר ר' יוחנן. ולהתוס' על כרחך ההוא סבא, היינו אליהו. יש לומר, כי על כן מסיימת הגמרא ש"כן אמר ר' יוחנן, משום דר' יוחנן ס"ל דיכולין לסמוך על נביא באיסור והיתר. ובפסחים כ' ע"ב הנ"ל, רק אליבא דר' יהושע ס"ל דלא חייש שמא יבא אליהו ויטהרנה. אבל ר"ש ס"ל דבאמת יכולין להכריע ע"י נביא. עכ"ל.

צ"ע לדבריו שלדעת רשב"י אפשר לפסוק עפ"י נבואה, קשה הקושיא המפורסמת מדוע לא פשט אליהו את הספיקות שבש"ס לצדיקים שנגלה אליהם.

¹ שו"ת עטרת פז חלק א כרך ג – אבן העזר, מילואים סימן ט עמוד רכח ד"ה ושו"ר. עי"ש תשובה ארוכה בכל הנושא הזה.

² ראה שו"ת עטרת פז הנ"ל – והנה עלה על לב ליישב ענין זה עוד למה על אף שחכמים ראוהו לאליהו בכ"ז לא שאלוהו על ספקותיהם, לפי המבואר בשו"ת תורה לשמה (סימן שפ) שעמד לדון שם גבי אליהו הנביא זכור לטוב שהוא בא ויורד בעוה"ז שמתלבש בגוף ולומד עם החכמים והולך ובא עמם כשאר אדם, אם יש לו דין מלאך גמור בעת שהוא בעוה"ז ומתלבש בגוף או דילמא יש לו דין אדם ונפקא מינא אם חייב להתפלל וכן בשאר מצות בהיותו בעוה"ז ואם יצטרף למנץ קדיש וקדושה. והשיב להם הרב, דלעולם גם בהיותו מלוכב בגוף בעוה"ז ויושב עם החכמים ובא עמם בדמות אדם ממש, עכ"ז הוא חשוב מלאך ויש לו דין מלאך גמור בכל העניינים, ואינו נכלל עם בני אדם. יע"ש. **ברם עי' לחתם סופר בתשובותיו** חלק ו' (סימן צח בד"ה אבל האמת יורה דרכו) שכתב, שאליו הנביא בכל פעם שמתגלה ומתראה לגדולי ישראל, והוא מלוכב בגופו הוד, דינו ככל אדם מחכמי ישראל וחייב במצות, אבל כשנגלה בנשמתו כמו ביום המילה, דינו כמלאך ה' ופטור מן התורה והמצות, שנאמר "במתים חפשי", כי מעולם לא עלה אליהו בגופו לשמי מרומים, אלא נשמתו נפרדה מגופו, והיא העולה למעלה לשמש כמלאכי מרום וכו'. ע"ש. **וראה גם בשו"ת יחזקאל דעת** (ח"ו ס' ה). ע"ש. וא"כ לפי זה דמבואר מהחז"ס שאליו בא לפני חכמי ישראל בבחינת אדם הוא הדרא קושיא לדוכתא, ומ"מ עדיין יש ליישב כדברים האמורים לעיל. **וגם עוד יש לומר** בזה דאפילו להחתם סופר דינו דאליהו שבא לעולם הזה דינו כאדם ממש, מ"מ שמא עדיין מה שמגלה הוא בגדר לא בשמים היא כיון שמגלה ומוריד לפי מה ששמע בשיבה של מעלה, והוי כדן שו"ת מן השמים מה שנגלה בחזיון לילה לרבינו הגדול רבי יעקב ממרוויש בחזיון לילה מן השמים שכתב כתבו על זה הפוסקים בארוכה טובא דהוי מעט בבחינת לא בשמים היא ולהכי רק מצרפינן ליה לפוסקים אחרים וסמכנין עליה במקום שאין לזה סתירה מהפוסקים עי' בפתיחה לשו"ת מן השמים מהגר"א מרגליות (אות ה). וראה בזה באורך גם בשו"ת יביע אומר ח"א (חאו"ח סימן מא וסימן מב). יע"ש. **והרי על אף** שהיה אדם המגלה, אבל כיון שעיקר גילוי הוא מן השמים בשיבה של מעלה עדיין הוי בגדר לא בשמים היא, וממילא לפי צ"ל דמאי דאמרין בתיקו דתשבי יתרחץ וכו', היינו סימנא בעלמא שעד אותה העת לא יתגלה ויתבאר הדבר ורק בבוא עת הגאולה שאז תתמלא הארץ דעה ממילא יתבאר הדבר לאנשים לפי שכלם הם עצמם ולא שאליו יגלה להם, או אפשר נמי שגלה להם כיון שאז יהיה כהריה חרשה וכל מה שידע לפני כן הוי כידיעת עצמו ולא מה שנגלה לו מן השמים. וצ"ע. וק"ל. עכ"ל. ועי"ש עוד שמאריך סוגיא זו.

³ **פרפאות לחכמה** (טשערניער רב) על תורה קיז – ענין שקשה לישן במוצאי שבת וכו' אין אליהו בא אלא לרחק המקורבין בזרוע וכו' (עדיות פ"ח). היינו לרחק השקר ולקרב האמת וכו' **שמעתי שפעם אחת ישבו מסיבה אחת של גדולי הצדיקים** והיה ביניהם הרב הגאון הצדיק וכו' משיפוטיוקיע ז"ל, והקשה על מה שאמרו רז"ל (בבא מציעא כ"ג) יהא מונח עד שיבא אליהו, והפירוש הוא עד שיבא אליהו ויאמר למי המנה ולמי המאמין, **והלא אליהו איננו אלא עד אחד והתורה אמרה (דברים י"ט) על פי שנים עדים יקום דבר** (וכבר הובאה קושיא זאת בספר הקנה דע"ט ע"ב ובדף פ' ע"ב עיין שם מה שתיירץ בזה על פי סוד. ואולי גם הרב הגאון הנ"ל הקשה זאת בשם ספר הקנה) ושתקו כולם ולא ענו דבר, וגם רבינו ז"ל ישב אז ביניהם ויהי כמחריש, אך הכרת פניו ענתה בו שאין הקושיא מקובלת אצלו והפצירו בו עד בוש והשיב להם כלאחר יד הלא ארז"ל (עדיות ח) אין אליהו בא אלא לקרב המרוחקין וכו' היינו לרחק השקר ולקרב האמת, כי ארז"ל (שבת ק"ד) שקר מקרבין מיליה אמת מרחקין מיליה וכו' כמבואר בפנים, נמצא ש**כשיבוא אליהו ויקרב העולם אל מדת האמת אז ממילא לא יצטרכו לעדותו כלל, רק השקין בעצמו יודה על האמת ששלו המנה ושל חבירו המאמין** וענו כולם ואמרו ישר (ועיין זוהר ויקהל קצ"ז ע"א לענין יונה בן אמת שפירש שם שאמתי היינו אליהו על שם (מלכים א' י"ז) ודבר ה' בפיך אמת) ועדיין הדברים צריכין בירור כי לא שמעתי מפי אנ"ש רק העולם מספרין כן בשם רבינו ז"ל:

⁴ **עיין שפע טל** לרבי שבתי שעפטיל הורוויץ מפראג בן דודו של השל"ה, (שער ז פרק א') (עמ' 211 במהדר ירושלים תשסו): וזהו סוד 'תיקו' הנזכר בגמרא שמפרשין אותו שהוא נוטריקון 'תשבי יתרחץ קושיות ואבעיות'. וקשה איך יתרחץ הקושיות והאבעיות שהם בגמרא שהם דינים לטהר ולטמא לאסור ולהתיר, שהרי אמרו רז"ל אליהו לא בא לא לטהר לא לטמא וכו'. אלא העניין הוא כן, אין הפשט שאליו הוא בעצמו יתרחץ, אינו כן, שהרי לא יטמא ולא יטהר, אבל העניין הוא **כשיבוא אליהו אז יהיה השכל ישר ושכל שוה לכל העולם ולא יהיו דעות חלקות שונות ומפורדות כי על כולם יהיה שכל אור שכל אחד בסוד 'כתנות אור' ממילא יתורצו הקושיות והאבעיות** שלא יהיה לשום אדם לא קושיא ולא ספק בשום דבר כי כולם ידעו ויכירו מקטנם ועד גדולם כי כל הארץ מלאה דעה כמים לים מכסים. ופירוש תיקו הוא כן כשיבוא תשבי יתורצו קושיות ואבעיות והאומרים יתרחץ טעות הוא בידם. וזהו סוד מה שאמר ירמיה (לא, לב-לג) אחרי הימים ההם נאם ה' נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לא-להים והמה יהיו לי לעם ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמור דעו את ה' כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם. הרי לך בדברי ירמיה מבואר ומפורש מה שפירשנו כי אחרי הימים ההם דהיינו כשיבוא אליהו לבשר משיח יהיה התורה שהוא השכל הישר המשיג בסודות של תורה להכיר גדולתו יתברך יהיה כתובה על לב כל איש ואיש באופן שכולם יכירו וידעו את ה' כי כלם יהיו מלוכבים ב'כתנות אור' שכל אלקי שפירשנו ולא יהיו דעות חלקות ושונות לילך אחר שכלו ודעתו ואחר קבלת אביו כעובדי כוכבים ומזלות. ושאר צבא השמים וזהו שמפרש ואזיל 'ולא ילמדו עוד איש רעהו' כי עתה שהשכל הוא מלוכב ב'כתנות עור' שהוא עיור שנתעורר השכל צריך כל אחד

תרץ שכשאליהו יתגלה הוא יגלה אמת כוז גדולה בעולם עד שממילא הגנב יודה וכל אחד יקח את חלקו, והקושיות יתורצו. ולפי המבואר בזוהר צו כז: המובא בתורה שלנו נראה ברור שכיון שאותן ש' שחסר מתיקו היא ה' הבינה, בחי' עוה"ב, עולם האמת, בוודאי שלא שייך שאליהו יתרץ לצדיקים שמתגלה להם, את הקושיות עד שתאיר אותן בינה אמת מעולם הבא בעולם, וזה שייך רק לעתיד לבוא כשיבוא אליהו לבשר על ביאת משיח.

ובענין הזה שבביאת משיח ואליהו יתורצו הקושיות ראיתי מבארים¹ עפ"י סוד שכתב רבי שמשון מאסטרפולי שנמצא בילקוט ראובני² ששכחת ההלכה היא ע"י קליפת רי"ב ותר"ה חילותיה ומשיח יאיר במצחו שם כדת גמט' ב"פ ריב ועי"ז תתבטל השכחה, וממילא יתורצו כל התיקו. כי אדרת גמט' תר"ה ואדרת אליהו מבטל אדרת עשו שהן תר"ה חילות של ריב הנ"ל שמהם השכחה. ונראה דהינו כרבנו שהתגלות אליהו ומשיח יביא עמו דעת שתבטל את השכחה וממילא יתבהרו כל הספיקות.

בענין שדווקא אותן נפלה ע"י שכחת התורה ועל כן נעשה תיקו ועיין לק"ה/י' שאותן נ' היא לשון נפילה ולשון מלכות משיח ינון שמו. והיינו כנ"ל שדווקא אותן היא שנפלה³ מהתיקון ונעשה תיקו ומשיח ינון שמו יחזיר אותה, ע"י אליהו כמבואר בילקוט חדש.

עד כאן ההקדמה

ואחד ללמוד מחבירו אמונתו כי אדם עיר פרא נולד וצריך ללמוד מרבו או מאביו אמונתו להכיר את ה' אבל לעתיד לא יהיה צריך ללמוד איש את רעהו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותו למקטנם ועד גדולם כי תיכף שילד יהיה מלוכב בכתנות אור' השכל האלהי ויכיר כי ה' אחד ושמו אחד ויהיו כולם קדושים לה' והקליפה מתבערת כמו שפירשנו בשער הקודם פרק י"ז.

בפתיחתא לספר זיקוקין דנורא (לרבי שמואל בן משה היידא) על תנא דבי אליהו (לובלין תרנז דף יז) – לעתיד לבא יזכו להיות למדין ולא שוכחין משום שלעתיד לבא יראו על מצחו של דוד מלכנו השם הגדול והקדוש כד"ת שהוא מבטול קליפת רי"ב עם תר"ה חיילותיה היונקים על ידי השתלשלות מצד האחוריים המשכחים את התורה מן התלמידי חכמים ולכך נכתב על מצחו דוקא מצד הפנים שמצד הפנים הוא הזכרון כנוכר לעיל ואז תהיו לומדים ולא שוכחין שנאמר ונתתי תורתך בלבם ועל לבם אכתבנה. ונראה לעניות דעתי שכשם שהשם כד"ת הנכתב על מצח בן דוד צדקנו מבטל קליפת רי"ב בן אדר"ת אליהו הנביא ז"ל מבטל תר"ה חיילותיה של קליפת רי"ב שהם עוד אדרת עשו שמלת אדר"ת גימט' תר"ה כנוכר לעיל כי הקדושה של אדר"ת אליהו מבטלת הקליפות של אדר"ת עשו. ונראה לענ"ד שזהו סוד מאמר חז"ל של מלת תיקו שהוא נטריקון ת"שבי י"תרץ ק"ושיטות ו"איבעיות והזהר מפרש בכמה מקומות שאליהו יעשה מן תיקו תיקון שיתקן כל הקושיות כי כל הקושיות באים מן הקליפות כדפירש הזהר ושאר חכמי האמת מלשון ק"ש ותב"ן שהם קליפות של התבואה לפי שהקדושה של אדר"ת מבטל ומתקן כל הקליפות וקושיות הבאים מן הקליפות ומן תר"ה חיילותיה של אדר"ת עשו כשיבא בן דוד ואליהו הם למדים ולא שוכחין לפי שאליהו ובן דוד מבטלים קליפות רי"ב עם תר"ה חיילותיה המשכחים התורה מתלמיד חכם. ועוד נראה לענ"ד טעם שהשם כד"ת מבטל קליפות רי"ב לפי שהשם כד"ת בגימט' ב"פ רי"ב לכן הוא גובר על קליפות רי"ב והמשכיל יבין וכן נזכה במהרה בימינו שכן דוד ואליהו יחזירו העטרה ליושנה להיות למדין ולא שוכחין א"ס ודוק כי נכון הוא ככפתר ופרח וטעמו כצפיחת בדבש בן נזכה במהרה בימינו לביאת דוד א"ס אכ"ר.

א' ליקוט ראובני על התורה פרשת בא [אות מח]: – יש קליפה חיצונית נקראת רי"ב ויש עמה תר"ה חיילות כמנין אדר"ת וסודו ועשו כאדר"ת שעיר ופעולתו שמבטל התורה מן החולה. והשם של כדת כתוב על מצחו של משיח בן דוד מבטל כל זה. וסודו עשה למען דת"ך. ושמעתי אומרים מפי המקובלים האלה במאמר רז"ל בשבת (קמז): כד חלש ר"א ואתפח בעי למקרי החדש הזה לכם, קרא החרש היה לבם קשה למה באמת טעה טעות גדול כזה והנה מד' עשה ר' מן ז' עשה י' מן כ' עשה ב' צירוף אותיות הטעות והם רי"ב לרמז שהמויק רי"ב גרם לו לשכח התורה, וגם תדע שהחרש היה לבם ג' תר"ה כמנין אדר"ת לרמז על חיילות שעמו שהם תר"ה חיילות לכך טעה דוקא באותיות רי"ב ובתיבות החרש היה לבם שאותיות הטעות מורים על המזיק עצמו, והתיבות מורים על חיילות שעמו וחד"ש הו"ה לכ"ם ג' כד"ת שלא רצה לקרות החדש הזה לכם שהוא מנין כד"ת שזה השם הוא מתגבר למזיק ומרפא נקו ומ"ש שכתוב על מצחו של משיח בן דוד ולא אמר סתם משיח דע כי משיח בן דוד ג' כד"ת: <צפוני ציוני>: עד כאן. ועיין עוד אריכות בזה בספר בנין אפרים (אפרים פישל שטיין תשנ"ט עמ' מז). וראה גם חומת אנך לחיד"א משלי כא כג שמביא זאת בשם רבי שמשון מאסטרפולי.

ב' לק"ה נטילת ידיים ו' סו – ועל כן מסר לו עבודת הקטרת, ואמר לו ששם המנות נתון בתוכו שבו נשפך נדב ואביהוא (במדבר רבא יח, ח). כי כל הקרבנות הם בחינת כליות הנ"ל פנ"ל, אכל' אין לה חביב מן הקטרת (תנחומא תצוה טו) שעקר ההתקשרות על ידו. ועל כן נקרא קטרת לשון קשר' (זהר ויקרא לו), כי קטרת יורד למטה למטה מאד להעלות מעמקי עמקי הקלפות בסוד חלפנה, שזה בחינת אחד עשר סמני הקטרת כנגד אחד עשר אלופי עשו וכו'. שזה בחינת אחד עשר פסוקים שמתחילין בגון ומס'מין בגון (בסדר מוצאי שבת). נון בחינת נפילה (ברכות ד:). ונון בחינת משיח ששיגי שער הנון שאי אפשר לעלות שם כי אם על ידי בחינת (תהלים עב, יז): "לפני שמש ינון שמו". שזהו בחינת הנונין הפוכין שסביב פרשת וי'הי' בנסע' וכו' (במדבר י' לה), כמובא. וזה בחינת הנונין הפוכין שסביב טיל ק"ו בתהלים במזמור 'הודו', שמדבר מכל הגליות שנפלו בנסע ישראל בהם שתקונם על ידי בחינת הנון של משיח, שהם בחינת הצדיקי אמת שכל דור, שמכניסין בישראל לצעק בכל פעם לה' ולהודות לו ותברך על חסדיו ונפלאותיו שעושה עמנו בכל עת, בתוך עמק מרידות הצרות בגוף ונפש וממון וכו'. וכן לצעק ולחזור ולצעק בחינת ויצעקו ויצעקו וכו'. כמובא בזה הרבה בדברינו (סימן קסג).

ג' וכן ידוע שאותן נ' היא לשון נפילה כמבואר בגמרא (ברכות ד:). שמזה הטעם אין אות נ' בתהלים קמה אשרי יושבי ביתך. ומזה הסיבה המלכות מכונה סוכת דוד הנופלת. וכן כתב המהר"ל שאות נון טיבעה שצריכה סמיכה כי טבעה ליפול כידוע שבכל פועל שבשורש שלו יש נון בתחילתו הוא נופל בהטיה כגון יפול ולא ינפול וכן להזהר ולא להנזהר וכן יקום ויטור ולא ינקום וינטור. ועיין תורה א' שנ' רומז לשפלות ועונה עי"ש ביאור הלכות שבע"פ שנ' רומז לנ' שערי בינה דייקא היא גם כינוי למלכות כשמאירה בה הבינה. ועיין תורה עב תנינא שעיקר הגדולה דייקא היא השפלות. נצא שדייקא אות נ' היא הראשונה ליפול והיא שמתקנת ע"י אור הבינה שמאיר בה כמבואר אצלינו.

לפ"ז שהקינות שאנו אומרים בחצות לילה על חורבן הבית על ידן חוזר האותן ו' ונעשה מתיקן תיקון, לבד ממה שמקרב את הקץ גם כבר עתה ממשיך לנו הארה מאותו ו' שערי בינה לפשוט את הספיקות שיש לנו.

עד כאן ביאור חברותא לתורה רמז

✳

ליקוטי תפילות חלק ראשון – תפילה קמב (אות תתשמה): מיוסד ע"פ תורה רמ"ז:

יהי רצון מלפניך יידי אלהינו ואלהי אבותינו שתרחם עלינו ותזכנו ותשלח ותביא לנו מהרה את משיח צדקנו ויתקן כל העולם הזה עם כל העולמות מראש ועד סוף שתלויים כלם בזה העולם המעשה רחם עליו ועלינו ותביאנו מהרה לשלום, ויתקן הכל בתקון נפלא ונורא, ויאיר לנו הדעת האמתית ויפתח עינינו ולבנו בתורתך ונזכה על ידו להבין כל דברי התורה על ברין ואמתתן, ולא ישאר לנו שום ספק ואיבעיא בשום דין ובשום דרך מדיני ודרכי התורה, רק הכל יהיה ברור לנו כשמלה ואפלו כל האיבעיות והספקות שנשארו בתיקו וספק אצל גדולי הצדיקים הראשונים, כלם יפשוט ויברר ויודיע לנו, ויתקן את התיקו שכולל כל הספקות שבעולם, הן הספקות בכלל שיש לגדולי ישראל בכל דיני ודרכי התורה, הן הספקות וחלקת העצה בפרטיות שיש לכל אחד ואחד מישראל מהגדול שבגדולים עד הקטן שבקטנים כי יש רבים שחפצים ומשתוקקים ומתגעגעים מאד לשוב אליה, אך דרכי התשובה והתורה נסתרה מהם, ולבם חלוק בספקות וחלקת העצה הרבה, בפרט כמניינים, אשר אתה ידעת כל מה שעבר עלי על ידי עצם רבוי הספקות וחלקת העצה שיש לי ברב הדברים וגם עתה רבו הספקות וחלקת העצה בלבי בכמה דברים בכמה וכמה אפנים ודעתי מבלבל על ידי זה מאד עד אשר "כשל בזה הסבל" (ותתשמו): רבונו של עולם רבונו של עולם, "ידוד אלהים אמת גדול העצה ורב העליה", אתה יודע את כל זה רחם על כלל ישראל ועלי ושלח לנו הארה נפלאה מעולם התקון שנמשך על ידי משיח צדקנו, באפן שיתתקן התיקו בתקון נפלא ואמת, ויפשוט כל האיבעיות ויתבררו על נכון כל הספקות וכל הספק ספקות שבעולם, ונזכה תמיד לעצה שלמה וטובה באמת בכל הדברים שבעולם:

(ותתשמו): ותרחה עלינו ותלמדנו דרך האמת איה לאונן ולקונן על חרבן בית המקדש בכל-עת, ובפרט בכל לילה וליילה בחצות ממש ובימים של בין המצרים ובפרט בתשעה באב לומר "איכה" וקינות בלב נשבר ונזכרה באמת לאמתו ונשפך לבנו כמים נזכר פני יידי נתן בעפר פינו אולי יש תקוה, נבטש ראשינו בכתלי ביתינו על עצם רבוי צרותינו בכלל ובפרט, אשר זה כמה שנים אשר חרבה עירנו ושמים בית מקדשנו ונטל כבוד מבית חיינו, ובכל יום צרתו מרבה מחברו ובפרט עתה אשר יצאו גזרות קשות ומשנות על ישראל אשר אי אפשר לסכלם וחינו תלויים מנגד מפרד לבבנו משאר הגזרות קשות הנשמעין שרוצים לגזר חס ושלום רחמנא לצלן אוי מה יהיה לנו:

(ותתשמו): מלא רחמים עזרנו שנרגיש צרות ישראל וצרות נפשונו בלבנו היטב עד שנזכר לשבר לבנו לפניך באמת, ולשפך לבנו כמים נזכר פניך יידי צבאות באמת על גדל פשענו ורבוני עונותינו ועצם קשיות ערפנו, אשר האריכו את גלותנו וגרמו לנו את כל צרותינו "נשא ללבנו אל פנים אל אל בשמים", נתפס אפנו אבותינו הקדושים לצעק ולזעק צעקה גדולה ומרה נשוטט בשוקים וברחובות ונתפלל ונעתיר ונזעק ונתחנן אל יידי אל עליון, "עד יסקיף וירא יידי משמים", עד שתעורר רחמיך עלינו, ותנחמנו מהרה ותגאלנו ותפדנו מכל היסורים ומכל הצרות בכלל ובפרט ותאיר עלינו גם עתה הארה נפלאה ממשיח צדקנו, באפן שימתיק גם עתה כל הדינים מעלינו בכלל ובפרט ויבטל כל הצרות וכל היסורים וכל הגזרות שאינם טובות מעלינו ומעל כל ישראל ויאיר עלינו אור האמת בכל עת, ויתקן אותנו תמיד בתקונים חדשים ונפלאים, ויודיע ויברר לנו כל הספקות וכל האיבעיות וכל חלקת העצה ונזכה תמיד לעצה שלמה באמת לאמתו, באפן שנזכה לשוב אליה מהרה באמת ובלב שלם, ולעסוק בתורה ותפלה ובמצות ובמעשים טובים כל ימי חיינו:

(ותתשמו): ותשמרנו ותצילנו תמיד מכל מיני חטאים ועונות ופשעים שבעולם, ולא נסור מרצונך ימין ושמאל ויכמרו רחמיך על בניך ותביא לנו את משיח צדקנו מהרה ויגאלנו גאלה שלמה גאלת עולם, ואז יתקן לנו את בחינת התיקו בתכלית התקון בתכלית השלמות, ויהיה נמשך האות "נון" מהקינות "ת לתיקו" ויהיה נעשה מתיקו תקון ויתבטלו כל הקינות מן העולם ויתחפכו הקינות לתקון:

(ותתשמו): מלא רחמים בעל הישועות בעל הנחמות, נחמנו נא מכל צרותינו, ועזרנו בכל עניינינו ונחפצנו, ופרס עלינו סבת שלומך ותקננו בעצה טובה מלפניך והושיענו מהרה למען שמך וזכו לאמת לאמתו הצילני אותי ואת כל ישראל מספקות וחלקת העצה המונעים ומבלבלים מעבודתך הרבה וזכו לעצה שלמה אמתית בכל עת באפן שאזכה לשוב אליה באמת, ולהיות כרצונך הטוב מעתה ועד עולם אמן סלה:

✳